

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

ARTE VALENCIANO EN EL FRANQUISMO (1939-1975)

de Pascual Patuel

Editorial: Universitat de València & Institució Alfons el Magnànim

València, 2019 | Pàgs. 553 | Art

El professor Patuel ha elaborat una obra memorable en què ha sintetitzat i ordenat el confús mapa de l'art valencià que s'ha produït al llarg de la dictadura franquista, resolent els problemes que suposa el difícil encasellament dels artistes que, per l'evolució pròpia o per l'edat, han elaborat obres d'estils diferents, per la qual cosa ha plantejat la investigació basant-se en criteris generacionals. Hi ha delimitat tres generacions d'artistes plàstics: a) Els nascuts entre 1905 i 1925, que ha agrupat en el capítol «Las artes de posguerra». b) Els nascuts entre 1925 i 1935, que ha consigna en «Abstracción y figuración en los años 50», actius entre 1956 i 1964. I c) Els nascuts en la dècada següent, que afloren entre 1964 i el final cronològic del franquisme.

El llibre resulta espectacular per la gran quantitat de fotografies i reproduccions d'obres que incorpora, així com per la bibliografia i la referència de noms i fitxes biogràfiques que conté (si de cas, es troba a faltar un índex onomàstic i, menys necessari, el de títols d'obres). En qualsevol cas, es tracta d'una aportació fonamental que feia molta falta per a comprendre l'art valencià contemporani.. JP

HÁBLAME DE TI. CARTA A MATILDA

d'Andrea Camilleri

Traducció: Carlos Mayor

Editorial: Salamandra

Barcelona, 2019

Pàgines 120

Andrea Camilleri tenia escrit des de 2017, als seus quasi 92 anys, el text —sintètic, directe, vívid i intens— d'aquestes memòries personals i literàries dirigides a la seua besneta Matilda. Nascut com una sort de venjança pel diàleg entre tots dos —que el mateix escriptor presumeix com una cosa imposable donada la seua més que avançada edat— *Háblame de ti. Carta a Matilda* és un exemple del que anomenem «memòria» enfront del que coneixem com a «història», d'aqueix pòsit que va assentant-se amb el pas del temps en alguna part del nostre interior després que les vivències personals s'hagen destil·lat en una selecció final que el seu sentit només coneix cada individu.

La memòria és la història viscuda en primera persona, tenyida de tota la subjectivitat que cap en un ésser humà i portadora d'un significat tan valuós com ambigu. En el cas que ens ocupa, el que va obtenir el reconeixement internacional de manera imprevista gràcies a la sèrie de relats policíacs ambientats a la seua Sicília natal i protagonitzats pel ja més que cèlebre comisari Montalbano —els primers lliuraments dels quals eren un personal i sentit homenatge a Manuel Vázquez Montalbán i el seu Pepe Carvalho— amb abundants moments memorables en els quals a la profunditat de l'enunciat se sumen la brillantor i contundència de l'estil de la narrativa de Ca-

milleri. Frases com «Recorda que com més alt pugues més cul ensenyaràs» —presa segons l'italià dels assajos de Montaigne— o «Recorda que, derrotada o victoriosa, no hi ha bandera que no destinya al sol», expressen tota la capacitat de comprensió que el novel·lista sicilià va desplegar en l'enorme nombre d'obres que va veure publicades.

Amb tota naturalitat, l'autor repassa el més significatiu de la seua peripècia vital i artística, des de la seua militància feixista juvenil a la comunista i l'oposició frontal a la figura de Silvio Berlusconi i quant aquesta representava en la política italiana; des dels seus estudis a Roma a la seua labor com a director de teatre, com a professor d'art dramàtic; com a articulista en les més prestigioses capçaleres de la premsa italiana fins a la seua dedicació a la literatura; des dels seus anys de rebel·lia fins a la seua família; des de les penúries econòmiques fins a l'arribada d'un èxit de vendes tardà i inesperat; des del seu creixent escepticisme en el futur d'Europa com a entitat comuna fins a la seua invencible esperança en l'ésser humà malgrat els egoismes i corrupcions que campen per ací i per allà.

Testament i lliçó, memòria i fe en el futur de la humanitat malgrat tot i a tots per part de qui va aconseguir no caure rendit a un èxit que va arribar de forma tan avassalladora com tardana. Optimisme i dignitat més enllà de les misèries humanes patides al llarg de quasi cent anys de vida. JMSR

VOCABULARI DE LES CIÈNCIES DE LA SALUT

Editorial: Acadèmia Valenciana de la Llengua

València, 2019 | Pàgines 534

Lèxic

Els metges que hagen estudiat en castellà o en anglès i que no han tingut oportunitat d'assolir en valencià el vocabulari tècnic de la Medicina, potser se senten poc segurs a l'hora d'emprar denominacions de malalties o de processos i procediments mèdics en valencià. Tenint en compte esta circumstància, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, a través de la Secció de Terminologia i Assessorament Lingüístic, ha elaborat el *Vocabulari de Ciències de la Salut* per a posar-lo a disposició del personal sanitari que vullga adquirir la terminologia específica d'este sector professional del que totes les persones som usuaris, si no pacients.

Hi havia antecedents poc coneguts: el *Diccionari de Medicina* que el metge valencià Manuel Corachan va publicar a Barcelona el 1936, el *Vocabulari Mèdic* valencià-castellà que la Conselleria d'Educació i Ciència va editar el 1986, i l'obra *El llenguatge de les ciències de la salut. Introducció a la formació de termes mèdics* de la Conselleria de Sanitat, de 1993. L'actual consta de 7.400 entrades, definides en valencià, amb les correspondències en castellà i anglès, més el vocabulari invers castellà-valencià. Un vademecum ('vade cum me': el que va amb mi) molt útil. JP

Hi havia antecedents poc coneguts: el *Diccionari de Medicina* que el metge valencià Manuel Corachan va publicar a Barcelona el 1936, el *Vocabulari Mèdic* valencià-castellà que la Conselleria d'Educació i Ciència va editar el 1986, i l'obra *El llenguatge de les ciències de la salut. Introducció a la formació de termes mèdics* de la Conselleria de Sanitat, de 1993. L'actual consta de 7.400 entrades, definides en valencià, amb les correspondències en castellà i anglès, més el vocabulari invers castellà-valencià. Un vademecum ('vade cum me': el que va amb mi) molt útil. JP

destaquem...

Contes filosòfics en clau de ciència-ficció

Existeix en la literatura llatinoamericana actual una gran nòmina d'autors que han renovat per complet el gènere fantàstic o de terror. Podria citar a les argentines Mariana Enríquez, flamant guanyadora de l'últim Premi Herralde amb la seua novel·la *Nuestra parte de noche* (Anagrama), o Samanta Schweblin. En cert sentit, són hereves d'una literatura fosca i barroca, plena de matèria, de dolor i foscor, d'estranyesa. Al costat d'elles existeixen molts altres noms que han coquetejat també amb la ciència-ficció, creant distopies més que suggeridores i, la qual cosa per a mi és més important, agitant l'estructura narrativa convencional, descomponent el llenguatge, tibant al màxim les possibilitats de la prosa. Crec que tots ells s'han vist influenciats per diferents tradicions literàries molt diverses entre si però, vist el vist, complementàries, en combinar aquest interès per mostrar l'irreal com una cosa quotidiana i l'efectisme del narrat.

Del mexicà Yuri Herrera ningú diria que és un escriptor de ciència-ficció. Si un pensa en *Trabajos del reino* o *La trans migración de los cuerpos*, per citar tan sols un parell dels seus llibres, ningú gosaria a realitzar tal afirmació —potser sí, si ens referim a *Señales que precederán al fin del mundo*—. No obstant això, tot és possible. En *Diez planetas* (Periférica), per exemple, ens presenta una sèrie de petits relats, alguns d'ells molt breus, que ens submergeixen en una espècie d'absurd no exempt de profunditat metafísica, i ho fa servint-se precisament de la ciència-ficció com a eina per a descriure un futur increïble. Amb quin propòsit? Diria que per a qüestionar-se la rellevància o veritable empremta de l'espècie humana en l'univers.

Un *obituarita* —algú que conta la història del viu en l'escena d'una defunció—, un intèrpret de nassos, una casa que aprenia de manera instintiva a ser autònoma i es rebel·la, un bacteri que co-

bra vida, un cadastre anímic, un home que es metamorfosa en rata, dracs, un marcià que s'espanta en veure un terrícola, un presidi de monstres... El lector es troba davant una sèrie de personatges i situacions més pròpies del surrealisme que, ho reconec, són difícils d'assimilar al principi. No obstant això, són personatges i situacions que deixen la seua empremta, que t'indueixen de manera irremeiable a analitzar sobre el seu significat, i quina és la sorpresa en comprovar que Herrera ens parla de la dificultat per acceptar l'estrany o ambigu.

Efectivament, amb aquesta petita «collecció de contes filosòfics» l'autor mexicà ens convida a alliberar-nos de tot prejudici a través de la lògica i l'estètica de la ciència-ficció, innovant en un terreny, el conte llatinoamericà, que sempre ha estat pioner en aquesta literatura sensorial. Estem davant un llibre exigent però atrevit que va més enllà dels codis narratius als quals estem acostumats i que dinamita tot arquetip propi del «nostre món». Yuri Herrera ha creat un nou imaginari del cosmos posterrenal que resulta, si més no, sorprenent. Una raresa que t'absorbeix. ≡

Eric Gras

DIEZ PLANETAS

de Yuri Herrera

Editorial: Periférica

Càceres, 2019

Pàgines 130

Narrativa, relats